

Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ДАНИЛЬЧУК ДАРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 657.1:336

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ВИДАТКІВ В ОРГАНАХ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Дарина ДАНИЛЬЧУК

Науковий керівник
Цегельник Ніна Іванівна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2023

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету

Рецензент:

завідувач кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
к.е.н., професор ДЕМА Дмитро Іванович

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту № 9 від 12 грудня 2023 року

В.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Наталія МАЛЮГА _____
(підпис)

«12» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) ДАНИЛЬЧУК Дарина Олександрівна захистив(ла)
кваліфікаційну роботу з оцінкою: сума балів за 100-бальною шкалою _____, за
університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____
(підпис)

Ганна МАЙДУДА
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

ДАНИЛЬЧУК Д. О. Організація обліку та аналізу видатків в органах місцевого самоврядування. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2023.

Кваліфікаційна робота присвячена розробці теоретичних та практичних рекомендацій з питань організації обліку та аналізу видатків в органах місцевого самоврядування.

Охарактеризовано видатки місцевих бюджетів України. Наведено динаміку та склад витрат Відділу освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області.

Обґрунтовано видатки місцевих бюджетів як об'єкт бухгалтерського обліку і аналізу. Виділено напрямки організації обліку видатків бюджетних установ. Обґрунтовано класифікацію видатків місцевих бюджетів.

Виділено аспекти які включає в себе організація обліку видатків місцевих: встановлення правових засад; класифікація видатків; розробка поточної номенклатури видатків; організація планування видатків; управління бухгалтерськими номенклатурами; адміністрування системи бухгалтерської інформації.

Обґрунтовано основні етапи організації обліку та аналізу видатків. Висунуто пропозиції з удосконалення управління витратами та розроблено заходи для поліпшення використання бюджетних коштів.

Ключові слова: облік, аналіз, видатки, кошторис, бюджетні установи

ABSTRACT

DANYLCHUK D. O. Organization of accounting and analysis of expenditures in local self-government bodies. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 071 - accounting and taxation. – Polis National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2023.

The qualification work is devoted to the development of theoretical and practical recommendations on the organization of accounting and analysis of expenditures in local self-government bodies.

The expenditures of the local budgets of Ukraine are characterized. The dynamics and composition of expenses of the Department of Education, Culture, Youth and Sports of the Novoboriv settlement council of the Zhytomyr region are given.

The expenditure of local budgets as an object of accounting and analysis is substantiated. Areas of organization of accounting of expenses of budgetary institutions are highlighted. The classification of local budget expenditures is substantiated.

Aspects that include the organization of accounting for local expenses are highlighted: establishment of legal foundations; classification of expenses; development of the current nomenclature of expenses; organization of expenditure planning; management of accounting nomenclature; administration of the accounting information system.

The main stages of organization of accounting and analysis of expenses are substantiated. Suggestions for improving cost management were put forward and measures were developed to improve the use of budget funds.

Keywords: accounting, analysis, expenses, estimate, budgetary institutions

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ 1. Організаційні основи формування видатків та інформаційного забезпечення процесу управління	8
1.1. Економічний зміст видатків бюджетних установ.....	8
1.2. Організація обліку та аналізу видатків бюджетних установ	15
1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності видатків бюджетних установ.....	20
Висновки до розділу 1.....	30
Розділ 2. Облік та аналіз видатків в органах місцевого самоврядування	32
2.1. Завдання і роль системи обліку та аналізу видатків бюджетних установ.....	32
2.2. Облік видатків бюджетних установ.....	35
2.3. Аналіз видатків бюджетних установ	39
Висновки до розділу 2.....	44
Висновки.....	46
Список використаних джерел.....	49
Додатки.....	53

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з ключових проблем в сучасній Україні є забезпечення оптимального використання коштів місцевих бюджетів шляхом впровадження новітніх методів оцінки раціональності та встановлення показників результативності.

Місцеві бюджети, як ключова складова місцевих фінансів, є фінансовою основою для органів місцевого самоврядування і вирішальним чинником регіонального розвитку. Фінансово-економічні відносини місцевих органів влади, пов'язані зі збиранням коштів до місцевих бюджетів та наданням суспільних послуг громадянам, потребують докладного аналізу для забезпечення сталого розвитку у межах адміністративно-територіальних утворень.

Проблеми, пов'язані з обговоренням теоретичних і практичних основ фінансування видатків місцевих бюджетів, розглядаються у працях дослідників, таких як М. Гапонюк, О. Василик, А. Загородній, І. Іванова, О. Лихицький, О. Жадан, О. Кириленко, А. Єпіфанов, М. Никонович, І. Кравченко, О. Романенко, В. Опарін, С. Юрій В. Федосов та інші.

Теоретична невизначеність сутності та класифікації видатків місцевих бюджетів призводить до наявності численних недоліків у сфері обліку, аналізу, формування, розподілу та використання видатків місцевих бюджетів. Отже, дослідження питань обліку та аналізу видатків в органах місцевого самоврядування є актуальним.

Мета даної кваліфікаційної роботи полягає у викладенні теоретичних та практичних положень та розробці рекомендацій щодо організації обліку та аналізу видатків в органах місцевого самоврядування.

Завдання цієї роботи включають у себе:

- 1) обґрунтування сутності і змісту видатків в контексті їх інформаційного обліку;
- 2) визначення основних термінів, що використовуються у контексті

видатків;

3) формулювання мети та ролі системи бухгалтерського обліку та аналізу видатків;

4) вивчення облікового забезпечення формування видатків в органах місцевого самоврядування;

5) аналіз видатків в органах місцевого самоврядування.

Об'єктом дослідження виступає процес формування видатків в органах місцевого самоврядування.

Предметом дослідження є набір теоретичних та практичних принципів, пов'язаних з обліковим процесом та аналізом видатків у місцевому самоврядуванні.

Методи дослідження. В кваліфікаційній роботі були задіяні методи загальнонаукового та спеціального пізнання з використанням системного підходу. Крім того були задіяні і інші методи дослідження: аналізу, синтезу, групування, абстрактно-логічний, статистичний, економіко-математичного моделювання. Для наочної презентації результатів дослідження використовувалися табличний і графічний способи.

Джерелами інформації для проведення цього дослідження є науково-методичні видання, нормативно-правові документи, які регулюють облік та аналіз видатків у місцевому самоврядуванні, фахові Інтернет-ресурси, фінансові, статистичні, податкові та управлінські звіти, а також внутрішні регламенти установи.

Практичне застосування кваліфікаційної роботи полягає у покращенні організації та ведення обліку та аналізу видатків у місцевому самоврядуванні. Результати цього дослідження можуть бути корисними для бюджетних установ при веденні обліку, аналізу та контролю видатків.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи складає 43 сторінки, на яких представлено 2 таблиці та 14 рисунків. Робота містить вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел (42 найменування).

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВИДАТКІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ

1.1. Економічний зміст видатків бюджетних установ

У фінансовій науці ще не існує єдиного підходу до тлумачення сутності видатків державного бюджету. Теоретичні розбіжності можуть спричиняти значну кількість проблем, пов'язаних з організацією, якістю та ефективністю планування, фінансування та бюджетного контролю витрат державних та місцевих бюджетів [1].

Вітчизняна та зарубіжна економічна література має загальноприйнятий підхід до визначення сутності бюджетних видатків, які мають економічний зміст. Цей підхід обумовлений суспільним способом виробництва, природою та функціями держави, вони відіграють важливу роль у задоволенні потреб соціально-економічного розвитку країни [6, с. 57]. Деякі економісти, зокрема, М. Артус та Н. Хижа вважають, що видатки бюджетів "... спрямовуються на задоволення найважливіших потреб суспільства в розвитку економіки та соціальної сфери ... та характеризують рівень забезпечення потреб діяльності держави" [1, с. 85].

Деякі учені розглядають сутність видатків, включаючи видатки з місцевих бюджетів, з точки зору законодавчо визначених норм та напрямків використання бюджетних коштів, що впливають з конституційних функцій держави та рівня розвитку країни [37, с. 11]. Наприклад, Ю. Пасічник зазначає, що видатки місцевих бюджетів відображають ті ж соціально-економічні відносини, як і видатки державного бюджету, але на місцевому рівні з урахуванням регіональних особливостей та ґрунтуються на таких же законодавчих актах, як доходи місцевих бюджетів [21, с. 384].

О. Василик тлумачить видатки місцевих бюджетів як ті, що безпосередньо пов'язані з інтересами широких верств населення та мають суттєвий вплив на загальні соціальні процеси в державі, зокрема на рівень добробуту населення, освіченості, медичного забезпечення, а також на послуги

в галузі культури, спорту та соціального захисту у випадку непередбачуваних обставин [3, с. 179]. Таку саму позицію висловлюють Г. Старостенко та Ю. Булгаков [34, с. 4].

У Бюджетному кодексі вказано, що видатки бюджету - це кошти, що спрямовуються на реалізацію програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум [18]. Важливо відзначити, що Кодекс розуміє витрати бюджету як кошти, тобто акцентує увагу на їхній формі.

Тому ми вважаємо, що це визначення є неповним, оскільки воно не враховує сутності поняття видатків бюджету як об'єктивного економічного явища [1].

У Бюджетному кодексі України та в роботі Ю. Пасічника відбувається ототожнення термінів "видатки бюджетів" і "витрати бюджетів", розглядаючи їх як витрати держави на виконання її функцій. Цей підхід є прагматичним, оскільки витрати у цьому контексті відображають лише економічні відносини, на основі яких здійснюються функції держави. Проте в економічній літературі витрати розглядаються як частина собівартості продукції і послуг, тому їх розгляд виходить за межі бюджетних відносин [18].

Враховуючи роль видатків у процесах розподілу, ми погоджуємося з визначенням, запропонованим С. Юрієм: "Видатки бюджету відображають економічні відносини, які виникають під час розподілу централізованого фонду грошових коштів держави та їх використання за цільовим призначенням" [39, с. 46].

Отже, бюджетні видатки є останнім етапом в процесі розподілу, пов'язаним з розподілом та використанням централізованого фонду грошових коштів держави відповідно до її функцій [8].

Зробивши узагальнення різноманітних підходів і трактувань, ми погоджуємося з висловленими А. Загороднім, Г. Вознюком та Т. Смовженко твердженнями, які розглядають видатки бюджету як економічні стосунки, що

виникають внаслідок розподілу фонду грошових коштів держави та їх управління за галузевим, територіальним або цільовим призначенням/ Бюджетні видатки обумовлені суспільним способом виробництва, природою та функціями держави, тому мають певний економічний зміст [8].

Отже, підводячи підсумок вищесказаному, ми вважаємо, що видатки місцевих бюджетів є економічними відносинами, пов'язаними з розподілом та управлінням коштами основного централізованого фонду держави, належить до компетенції органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування.

Видатки місцевих бюджетів є відображенням соціально-економічних відносин на рівні місцевої влади з урахуванням специфічних регіональних особливостей, функцій та повноважень органів місцевого самоврядування, та в їхній сукупності вони утворюють систему державних фінансів.

Формування бюджетних видатків починається з їх планування, яке ґрунтується на прогнозуванні та очікуваному виконанні бюджету за попередній період. Звітні дані про виконання бюджету за видатками, що надійшли від Міністерства фінансів України та фінансових установ, зазвичай за півріччя, доповнюються оцінкою очікуваного виконання показників за видатками за залишений період року. Аналіз звітних показників та прогноз до кінця року дозволяє визначити очікуване виконання бюджету за видатками. З отриманої суми видатків виключаються ті, які не будуть здійснені у планованому періоді [8].

Варто відзначити, що існує багато типів бюджетних видатків, які можна об'єднати за спільними критеріями, але вони різняться за іншими ознаками. Так, якісна характеристика видатків дійсно вказує на їхню економічну природу. Різні економісти можуть мати відмінні підходи до тлумачення цих ознак, що відображає різні аспекти витрат та їх ефективність в економіці та суспільне призначення, в той час як кількісний показник визначає їх обсяг. Однак потреби українського суспільства, які відображають якісні характеристики, значно перевищують їхню кількість.

Відповідно до НП(С)БОДС 135 «Витрати», витрати, подібно до доходів, поділяються на витрати з обмінних операцій та витрати з необмінних операцій. Елементи витрат для кожної з цих класифікацій представлені на рис.1.1 [15].

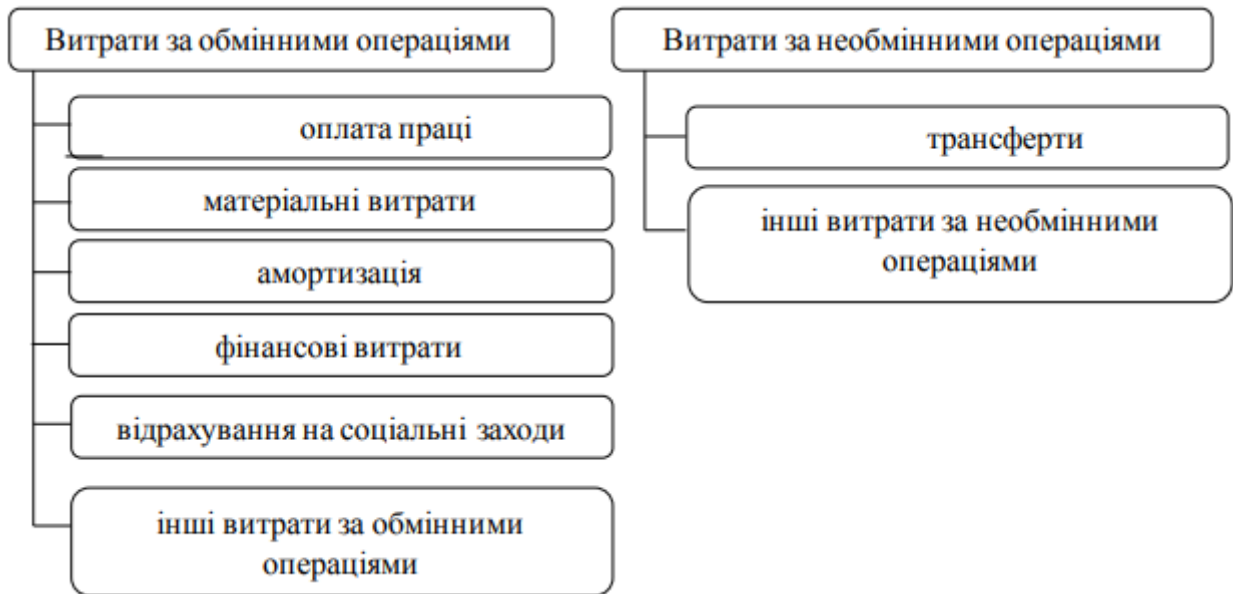

Рис. 1.1. Класифікація витрат за даними НП(С)БОДС 135 «Витрати»

Джерело: сформовано на основі [15]

Також видатки поділяються за функціональною, відомчою та економічною класифікацією. Важливе місце в обліку видатків установ займає їх економічна класифікація, яка служить для чіткого розподілу видатків згідно з їх економічними характеристиками. Ця класифікація є складною і передбачає розділ видатків бюджетної установи на поточні та капітальні. [11].

Витрати визнаються, коли можна достовірно оцінити зменшення економічних вигід. Вони визнаються як витрати, які були здійснені у звітному періоді разом з доходами, для отримання яких вони були понесені. У той же час, не можна визнавати витратами:

- платежі за договорами комісії або подібними договорами;
- авансова оплата запасів, послуг, робіт;
- витрати, що показують зменшення власного капіталу згідно з НП(С)БОДС [15].

Порядок визнання витрат за обмінними та необмінними операціями наведено в таблиці 1.1. [15].

Порядок визнання витрат відповідно до НП(С)БОДС 135 «Витрати»

Визнання витрат	
за обмінними операціями	за необмінними операціями
Витрати, пов'язані з виконанням обов'язків або передачею активів, послуг чи робіт для виконання заходів, які не пов'язані з основною діяльністю, і оплачуються з бюджетних коштів, визнаються одночасно зі зменшенням активів або зі збільшенням зобов'язань	Витрати визнаються одночасно з вибуттям активів, що призводить до зменшення майбутніх економічних вигід та/або потенціалу корисності, пов'язаних з використанням цього активу, у тому випадку, якщо ці витрати можуть бути достовірно оцінені.
Витрати, пов'язані з наданням послуг або виконанням робіт з метою отримання власних доходів від плати за надані послуги, визнаються одночасно з отриманням доходу або згідно умов договору та ступеня завершеності операції на дату балансу, за умови, що результат цієї операції може бути достовірно оцінений	
Фінансові витрати визнаються витратами звітного періоду, за який вони були нараховані	
Визнання інших витрат відбувається відповідно до національних стандартів	

Джерело: сформовано на основі [15]

Зауважимо, що бюджетні установи під час ведення обліку витрат та складання звітності керуються як нормативними документами, які безпосередньо регулюють вказане питання, так і законодавчими актами, що опосередковано впливають на результати їх діяльності [8].

В економічній літературі відсутня єдина класифікація видатків місцевих бюджетів. Ми вважаємо, що ця класифікація може бути наступною [18]:

1. За роллю в процесі відтворення:
 - Видатки у сферу виробництва
 - Видатки у сферу надання послуг
2. За соціально-економічним змістом:
 - Видатки на економічну діяльність
 - Видатки на соціальний захист
 - Видатки на соціально-культурне забезпечення
 - Видатки на управління
3. За функціональною класифікацією
4. За відомчою класифікацією

5. За предметною (економічною) класифікацією:

- Поточні видатки
- Капітальні видатки

6. За програмно-цільовою класифікацією.

Держава розподіляє видатки на розвиток виробничої сфери та сфери суспільних послуг відповідно до їх ролі у відтворюючому процесі. Це обумовлено необхідністю інвестування коштів у розвиток тих галузей, які є базовою основою бюджету та витрати на які можуть бути обґрунтовані. При цьому, держава також повинна фінансувати свої функції у сфері суспільних послуг, таких як соціальний захист і соціальне забезпечення, охорона здоров'я, освіта, культура та інші [8].

Згідно з Бюджетним кодексом України, з точки зору соціально-економічного змісту, видатки держави забезпечують бюджетними ресурсами всі необхідні сфери суспільної діяльності, такі як розвиток економіки, соціальний захист, функціонування соціально-культурної сфери, управління та інші пріоритетні галузі [18].

Відповідно до Бюджетного кодексу України, видатки бюджетів поділяються на 10 груп за функціональною класифікацією, в залежності від спрямованості бюджетної політики. Класифікація видатків бюджетів за відомчим призначенням здійснюється відповідно до відомчої класифікації, в якій кількість груп відповідає кількості головних розпорядників бюджетних коштів [18].

За предметною класифікацією видатки бюджету розподіляються на поточні, які призначені для забезпечення простого відтворення діяльності підприємств, установ, організацій, та капітальні, які стосуються фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності [18].

За програмно-цільовою класифікацією видатки бюджетів розподіляються відповідно до відповідних бюджетних програм, що дозволяє збільшити фінансовий контроль за цільовим використанням бюджетних коштів [18].

Наша думка полягає в тому, що поєднання нових видів класифікації видатків об'єднує в собі відомче, програмне фінансування та функціональну й економічну класифікацію, що є позитивним явищем, але вимагає уніфікації з міжнародними стандартами.

Видатки місцевих бюджетів плануються відповідно до бюджетної класифікації групування видатків і доходів по галузях та видах витрат. Така класифікація має бути науково обґрунтованою, що є запорукою оптимального складання усіх бюджетів [28]

Виконання видаткової частини бюджету пов'язане зі споживанням бюджетних коштів, яке в економічній науці відоме як бюджетне фінансування. Це питання завжди привертало увагу як вчених, так і практиків, оскільки фінансування розкриває призначення бюджету, його спрямованість на виконання функцій держави, характеризує рівень корисності цих функцій для суспільства, стратегічні напрямки розвитку суспільства, його траєкторію та динаміку розвитку. Більшість функцій, які пов'язані з ефективним та цільовим використанням бюджетних коштів, станом збереження державного та комунального майна, своєчасністю та повнотою реалізації заходів для компенсації завданих державі збитків та усунення причин, що можуть призвести до фінансових втрат, є основою створення та функціонування системи бюджетного контролю [28].

Під час теоретичного та практичного аналізу ми пропонуємо використовувати термін "бюджетний контроль" замість "фінансовий контроль за виконанням бюджету", оскільки цей підхід є доцільним як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Такі твердження ґрунтуються на теорії про державний бюджет як центральну ланку державних фінансів. Оскільки фінанси, як більш узагальнена економічна категорія, виконують розподільні та контрольні функції, а матеріальним втіленням контрольної функції є фінансовий контроль, то можна стверджувати, що бюджетний контроль є частиною фінансового контролю [28].

Наша думка полягає в тому, що контроль за використанням коштів місцевих бюджетів можна поділити на три етапи в залежності від часових рамок діяльності об'єкта:

- превентивний або попередній контроль, який проводиться на стадіях бюджетного процесу першій та другій, коли фінансові органи перевіряють реальність, обґрунтованість і достатність бюджетних асигнувань, що запропоновані для затвердження в бюджеті;

- оперативний або поточний контроль, який включає перевірку законності та дотримання обсягів витрат на відповідні цілі (касове виконання бюджету);

- ретроспективний або подальший контроль, який здійснюється контрольно-ревізійним управлінням в області та відомчими контрольно-ревізійними підрозділами центральних і місцевих органів виконавчої влади [28].

Таким чином, видатки місцевих бюджетів представляють собою сукупність економічних відносин, які стосуються розподілу та використанню коштів, що перебувають у основному централізованому фонді держави, згідно з функціональним, цільовим, галузевим та територіальним спрямуваннями, відповідно до функцій та повноважень органів місцевого самоврядування.

Так, класифікація видатків місцевих бюджетів за вказаними характеристиками є доцільною для кращого розуміння та керування бюджетними ресурсами на місцевому рівні. Це дозволяє більш детально розглянути призначення різних видатків, їх вплив на соціально-економічний розвиток території та ефективність використання бюджетних коштів.

1.2. Організація обліку та аналізу видатків бюджетних установ

Під час економічних перетворень в Україні завжди виникає необхідність перегляду основних положень формування вітчизняної облікової системи. В бюджетних установах відповідальність за дотримання правил бюджетної

дисципліни та належну організацію бухгалтерського обліку покладається на керівника установи і головного бухгалтера.

Головний бухгалтер бюджетної установи повинен керуватися Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р. № 996-XIV, іншими нормативними актами вищих органів державної влади та управління, а також вказівками та інструкціями, які затверджені Державним казначейством України [18].

При дослідженні завдань бухгалтерської служби бюджетної установи було ідентифіковано наступні:

- організація бухгалтерського обліку відповідно до чинних нормативних документів;
- впровадження (з використанням автоматизованих систем обробки облікової інформації) сучасних форм, методів облікової роботи та обробки бухгалтерських документів;
- використання попереднього контролю при здійсненні операцій з метою своєчасного, законного, доцільного та правильного оформлення документів;
- контроль за правильністю, раціональністю, економністю витрат коштів з метою визначеного цільового призначення та їх фінансування;
- суворий контроль щодо раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, боротьба з безгосподарністю;
- облік доходів і видатків за спеціальними та іншими позабюджетними коштами;
- виявлення факторів, які впливають на господарську і фінансову діяльність для знаходження внутрішньогосподарських резервів щодо покращення використання ресурсів і фінансування;
- збір та своєчасна подача необхідної інформації для управління установою та для зовнішніх користувачів;
- точне та своєчасне нарахування, а також видача заробітної плати, стипендій, допомоги, пенсій та інших виплат;
- облік і контроль за станом розрахунків з різними дебіторами і

кредиторами установи;

- проведення інвентаризації та своєчасне оформлення її результатів;
- проведення періодичних інструктажів МВО з питань обліку та забезпечення збереження ТМЦ, грошових коштів, що знаходяться на відповідальному зберіганні установи;
- складання своєчасних та достовірних фінансової, статистичної, податкової звітності та подання їх до відповідних органів в установлені терміни;
- дотримання визначеного порядку та строку зберігання бухгалтерських документів, облікових реєстрів, кошторисів і розрахунків до них [22].

Фінансування діяльності будь-якої бюджетної установи здійснюється за рахунок бюджетних асигнувань, а для розпорядників бюджетних коштів надаються відповідні кошти. Бюджетні установи, уповноважені на отримання та витрати коштів з бюджету, діють як розпорядники бюджетних коштів через своїх керівників.

Крім бюджетних асигнувань, бюджетна установа може отримувати спеціальні кошти за надані послуги, відповідно до своїх функціональних повноважень.

Використання коштів у бюджетній установі, як бюджетних, так і спеціальних, відбувається відповідно до кошторису та згідно з бюджетною класифікацією видатків. Бюджетна класифікація – це уніфікована система групування доходів, видатків, фінансування та боргів згідно з законодавством України та міжнародними стандартами [22].

Бюджетний кодекс України встановлює правила використання єдиної класифікації доходів і видатків для всіх бюджетів, які утворюють бюджетну систему України. Наразі існує бюджетна класифікація, затверджена Міністерством фінансів України, яка представлена у вигляді таблиці з найменуваннями ознак класифікації та відповідними кодами [25].

Бухгалтерський облік в бюджетних установах забезпечує реєстрацію усіх операцій, що пов'язані з виконанням кошторису видатків бюджету, кошторисів

спеціальних коштів та узагальнення даних обліку та звітності, необхідних для оперативного управління, аналізу та контролю за цільовим використанням коштів у відповідності до кошторису, виявлення позапланових та незаконних витрат [29]. Отже, облік здійснюється для:

- реєстрації кредитів (асигнувань) та витрат бюджетних коштів;
- фіксації витрат та отримання спеціальних (позабюджетних) коштів;
- забезпечення збереження та ефективного використання грошових коштів, матеріальних цінностей, обладнання, продуктів харчування, медикаментів та інших активів;
- реєстрації та контролю за розрахунками з дебіторами та кредиторами, включаючи оплату праці [29].

Слід відзначити, що бухгалтерський облік в навчальних закладах має свої особливі особливості, в які входять [29]:

- ведення обліку відповідно до розрізу статей бюджетної класифікації;
- проведення окремого обліку отриманих коштів з бюджетів різних рівнів та власних надходжень;
- розподіл обліку видатків за джерелом покриття;
- відсутність попередньої оплати за товари, послуги, виконані роботи та інші;
- проведення окремого обліку касових та фактичних видатків;
- контроль виконання кошторису видатків;
- строге відповідність обліку та звітності вимогам нормативних документів;
- особливості обліку в органах місцевого самоврядування [27].

Система виділення коштів з державного та місцевих бюджетів повинна ґрунтуватися на індивідуальному підході до потреб кожного органу місцевого самоврядування відповідно до їх завдань та поетапної реалізації адекватної політики фінансового забезпечення освіти. Це включає зміни у механізмі формування бюджетів та структурі видатків і послуг; вдосконалення системи кількісних та якісних показників для нормування бюджетних коштів; створення

стандартів інфраструктурного забезпечення органів місцевого самоврядування; розробки й впровадження різних нормативів витрат в органах місцевого самоврядування; використання процедури змішаного фінансування для інноваційних проектів в органах місцевого самоврядування [35].

Організація аналізу видатків бюджетних установ є важливою складовою фінансового управління. Цей процес включає в себе ретельне вивчення та оцінку усіх видатків, що здійснюються у рамках бюджетної програми. Основні аспекти організації аналізу видатків бюджетних установ включають:

1. Ідентифікація та класифікація видатків: це включає систематизацію видатків за різними категоріями, такими як персонал, послуги, матеріали, обладнання тощо.

2. Тимчасовий розподіл видатків: аналіз видатків може виконуватися за різними періодами, такими як місяць, квартал, рік, для виявлення тенденцій та динаміки витрат.

3. Порівняльний аналіз: важливо порівнювати обсяги видатків з планованими показниками та минулими періодами, для виявлення аномалій, узагальнення тенденцій та виявлення ризиків.

4. Оцінка ефективності видатків: важливо оцінити, наскільки ефективно були використані залучені кошти, враховуючи досягнуті результати у порівнянні із запланованими показниками.

5. Аналіз причин відхилень: це важливий етап, оскільки дозволяє виявити причини відхилень від планованих показників та вжити заходів для виправлення ситуації.

Організація аналізу видатків бюджетних установ є важливою для ефективного управління фінансами та забезпечення раціонального використання бюджетних коштів.

Таким чином, організація обліку та аналізу видатків бюджетних установ є важливим елементом фінансового управління. Цей процес включає систематичне збирання, класифікацію та аналіз фінансової інформації,

пов'язаної з видатками бюджетних установ. Основні етапи організації обліку та аналізу видатків включають:

1. Внутрішній облік видатків: Це включає ведення детальних записів про усі видатки, зазначаючи їх категорії, призначення та джерела фінансування.

2. Ведення обліку згідно з бюджетним кодексом: дотримання вимог законодавства з питань бюджетної класифікації та правил ведення бухгалтерського обліку коштів.

3. Аналіз видатків: це включає порівняння фактичних розходів з планованими та аналіз тенденцій у видатках протягом певного періоду.

4. Виявлення недоліків та ризиків: під час аналізу видатків можливо виявити недоліки у використанні коштів або недофінансовані сфери, які потребують уваги.

5. Уточнення призначення видатків: варто здійснювати аналіз цільового використання коштів та відповідність видатків бюджетному призначенню.

6. Підготовка звітності: важливим етапом є підготовка звітності з аналізу видатків для управлінського звітування та подальшого прийняття управлінських рішень.

Таким чином, організація обліку та аналізу видатків бюджетних установ допомагає ефективно використовувати бюджетні ресурси та забезпечує раціональне управління фінансами.

1.3. Характеристика та аналіз господарської діяльності бюджетних установ

Російське вторгнення на територію України та проведення бойових дій суттєво пошкодили українську економіку, що відразу вплинуло на виконання бюджетів поточного року. Для забезпечення безперервного функціонування населення та держави уряд негайно перерозподілив бюджетні кошти на військові цілі та найнеобхідніші соціальні виплати для підтримки населення. З початком повномасштабної війни країна припинила всі витрати, спрямовані на

капітальне будівництво чи розвиток, і змушена збільшувати витрати державного та місцевих бюджетів на військові та соціальні потреби, що призвело до росту бюджетного дефіциту. Однак платники податків, які в умовах складної війни своєчасно та в повному обсязі виконують свої зобов'язання перед бюджетом, залишаються найкращою та найнадійнішою підтримкою Збройних Сил України [30].

Під час воєнних дій органи місцевого самоврядування усіх рівнів грають важливу роль, співпрацюючи з військовими командуваннями, військовими адміністраціями та громадськими та волонтерськими організаціями. Урядом було прийнято Постанову № 252 [18], яка передбачає спрощення механізму формування та виконання місцевих бюджетів в умовах воєнного часу, розширення повноважень органів місцевого самоврядування щодо змін до рішень про місцеві бюджети, перерахування коштів з місцевого бюджету до державного бюджету та розподілу та перерозподілу трансфертів з державного та місцевих бюджетів до місцевих бюджетів. Це сприятиме оперативному та ефективному управлінню та забезпечить неперервне функціонування територіальних громад для задоволення життєво важливих потреб їх мешканців [18].

Разом з цим, введення воєнного стану згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 590 супроводжується рядом обмежень у видатках для місцевих бюджетів. Одночасно виникла потреба у фінансуванні видатків, які не передбачені у бюджеті на 2022 рік. Постанова встановлює перелік видатків, пов'язаних із забезпеченням безпеки життєдіяльності, потребами військових, підготовки громад для опалювального сезону та визначає їх пріоритетність. Спочатку з бюджету мають бути здійснені видатки, які визначені Планом запровадження та забезпечення заходів введення правового режиму воєнного стану в Україні, затвердженим Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 181-р від 24 лютого 2022 року [18].

Основними пріоритетними напрямками фінансування видатків є [27]:

- погашення та обслуговування державного (місцевого) боргу, виконання гарантійних зобов'язань та виплати за державними деривативами;
- виплати пенсій, покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду України, а також покриття тимчасових касових розривів Пенсійного фонду України;
- забезпечення безперебійної роботи об'єктів критичної інформаційної інфраструктури та обслуговування та ремонт споруд цивільного захисту (укриття, бомбосховища, пунктів незламності тощо);
- фінансування поточних видатків бюджетних установ за рахунок загального і спеціального фондів місцевого бюджету;
- соціальне забезпечення населення та реалізацію програм державних гарантій медичного обслуговування населення;
- надання Фондом розвитку підприємництва фінансової державної підтримки суб'єктам підприємництва на компенсацію відсотків за кредитами та винагороди за договорами фінансового лізингу, а також фізичним особам-позичальникам на здешевлення вартості іпотечних кредитів;
- видатки на програми з підтримки Збройних Сил України, заходи та роботи з територіальної оборони;
- інші видатки, пов'язані із забезпеченням життєдіяльності громади [27].

Аналізуючи щорічні витрати різних типів місцевих бюджетів, помітно, що місцеве самоврядування базового рівня має значний обсяг повноважень. Зауважимо, що найбільший обсяг установ та заходів утримується та фінансується з бюджетів сіл, селищ та міст. Проте витрати у всіх типах бюджетів у 2022 році були менше, ніж рік тому.

Дуже цікавим є графік порівняння частки витрат на утримання окремих рівнів об'єднаних територіальних громад в доходах загального фонду (без трансфертів) у різних типах бюджетів. Цей графік демонструє результати децентралізації, адже починаючи з 2018 року витрати на утримання об'єднаних територіальних громад систематично зменшувалися. Наприклад, частка витрат на утримання об'єднаних територіальних громад базового рівня з 23,4% у 2018

році майже вдвічі зменшилася до 12,9% у 2022 році. У той же час витрати на управління на районному рівні залишалися на високому рівні.

У всіх регіонах відбулися скорочення капітальних видатків. Наприклад, у Києві такі видатки зменшилися майже на 11 мільярдів гривень, а в Дніпропетровській області скорочення становило 8,8 мільярда гривень. Очевидно, регіони, де протікають бойові дії, зазнали найбільших відносних скорочень у капітальних видатках. Найменші зменшення таких видатків відбулися в Львівській, Закарпатській та Чернігівській областях.

З іншого боку, видатки на заробітну плату в державному управлінні не зменшилися в усіх регіонах. Наприклад, загалом в Закарпатській області такі видатки зросли на 10,5% або на +123,5 мільйона гривень. Також значно в абсолютному вимірі збільшилися видатки на ЗП в ОМС у Львівській області, зросли на +160,9 мільйона гривень або 7,0%. З іншого боку, в Харківській області такі видатки скоротилися на 632,4 мільйона гривень, а в Сумській області зменшилися на 73,1 мільйона гривень.

За економічними показниками операцій, які проводяться в межах функцій місцевого самоврядування, найбільш значущими були видатки на оплату праці. Загалом за 2022 рік їх суттєво зменшили на 7 мільярдів гривень. Серед видатків на оплату праці найбільшу частку складають витрати у сфері освіти. Також значна сума була спрямована на утримання самого місцевого самоврядування.

Аналізуючи фінансування окремих галузей за період з 2018 по 2022 роки, можна відзначити результати децентралізації, які проявляються у значному щорічному зниженні видатків на державне управління (рис. 1.2). З 2018 року витрати зменшилися з 209,4 мільярда гривень до 67,2 мільярда гривень. У той же час варто зауважити різке зростання видатків на безпеку та порядок в умовах війни в 2022 році порівняно із попередніми роками (рис. 1.3). На жаль, війна призвела до скорочення видатків на житлово-комунальне господарство у 2022 році на 28% (рис. 1.4), а також до зменшення фінансування сфери освіти у 2022 році на 7% у порівнянні з попереднім роком (рис. 1.5).

Рис. 1.2. Динаміка видатків на державне управління місцевих бюджетів за 2018-2022 роки, млрд..грн.

Джерело: сформовано на основі [30]

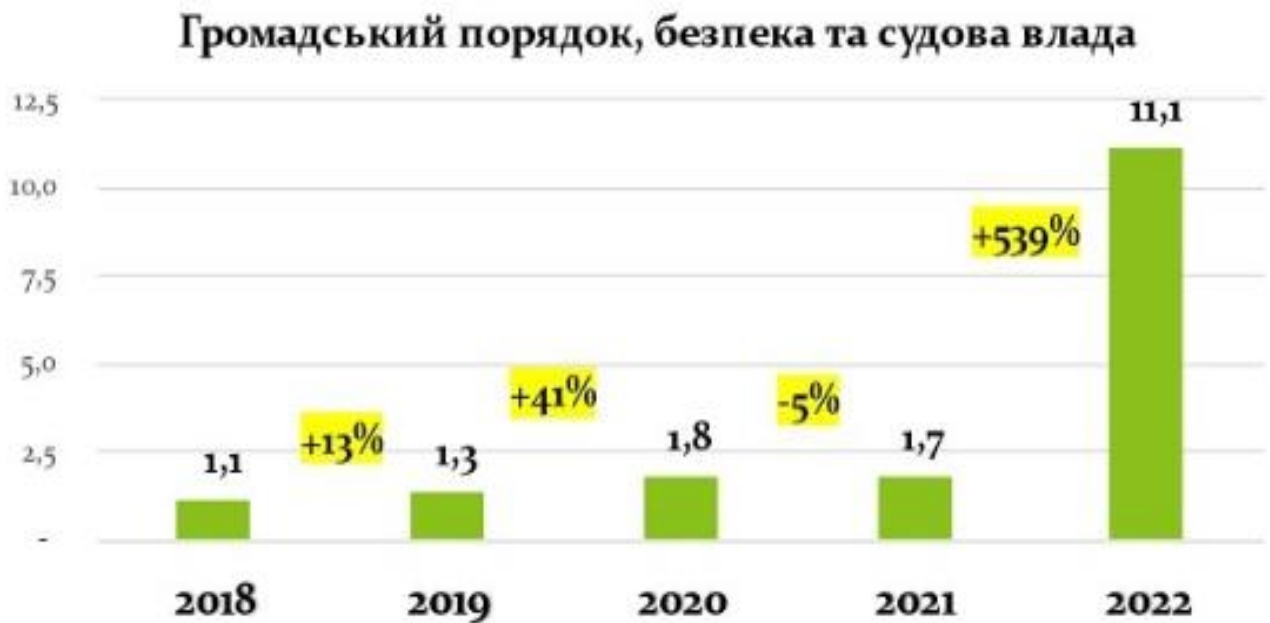

Рис. 1.3. Динаміка видатків на громадський порядок, безпеку та судову справу місцевих бюджетів за 2018-2022 роки, млрд..грн.

Джерело: сформовано на основі [30]

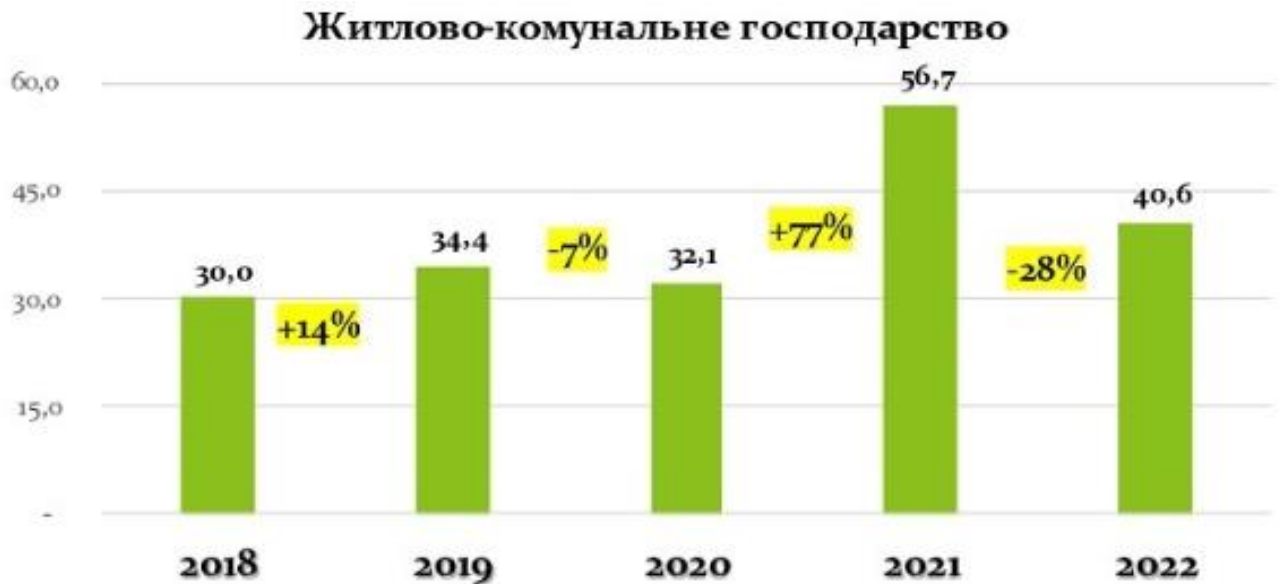

Рис. 1.4 Динаміка видатків на житлово-комунальне господарство місцевих бюджетів за 2018-2022 роки, млрд.грн.

Джерело: сформовано на основі [30]

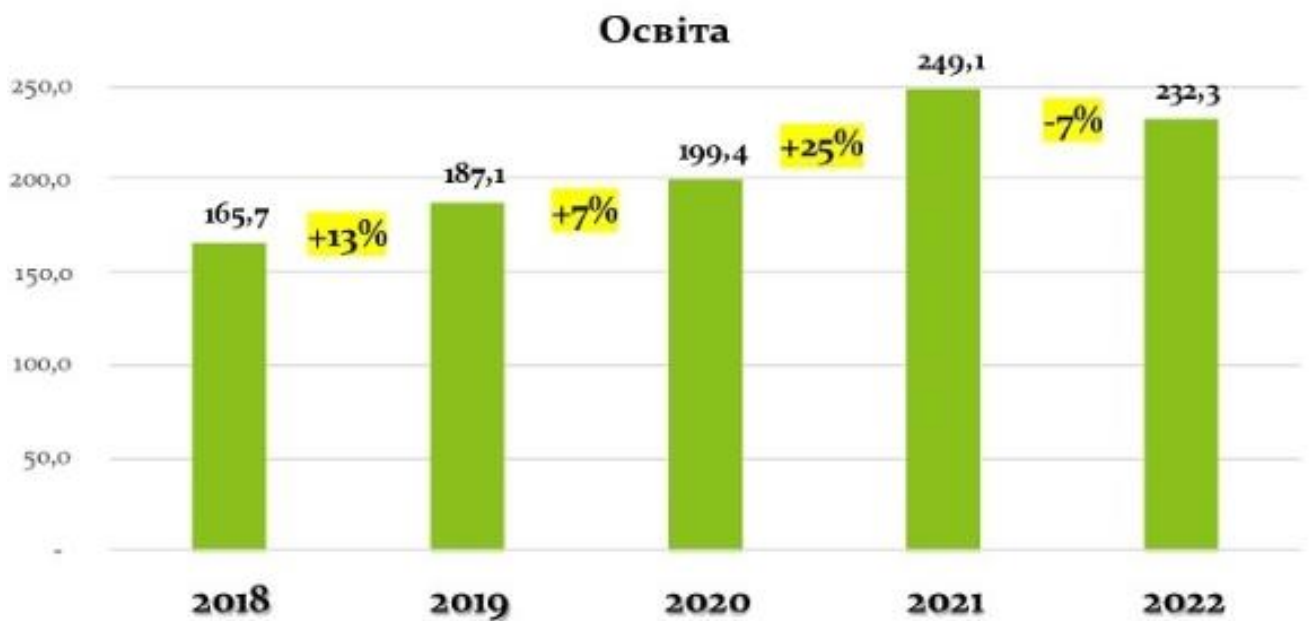

Рис. 1.5. Динаміка видатків на освіту місцевих бюджетів за 2018-2022 роки, млрд.грн.

Джерело: сформовано на основі [30]

Збільшення частки капітальних видатків місцевих бюджетів з 2018 року може свідчити про зростання інвестиційної активності та розвиток інфраструктури в даній території. Такі дані можуть також свідчити про стратегічне спрямування бюджетних ресурсів на розвиток соціально-економічної сфери, що є важливим фактором для сталого розвитку регіону.

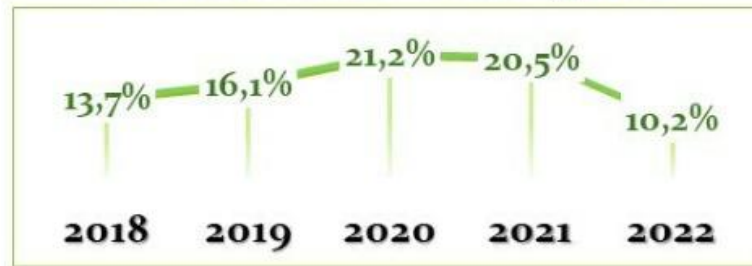
Відображається складну ситуацію, пов'язана зі зміною пріоритетів у витратах місцевих бюджетів внаслідок різних факторів, таких як зміна цін на енергоносії, пандемія та воєнний конфлікт. Збільшення видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв, а потім їх зменшення внаслідок воєнного конфлікту, може мати серйозний вплив на фінансову стабільність місцевих бюджетів. Гнучкість та швидке реагування на такі зміни у видатках стають важливим аспектом фінансового планування та управління місцевими бюджетами. (рис. 1.6).

Нижче представлена структура видатків за функціональною класифікацією, яка дозволяє порівняти фінансування різних секторів у порівнянні з 2021 роком. Крім того, змінила свою структуру і економічна класифікація видатків. Найбільш суттєві компоненти відображені на рис. 1.7-1.8.

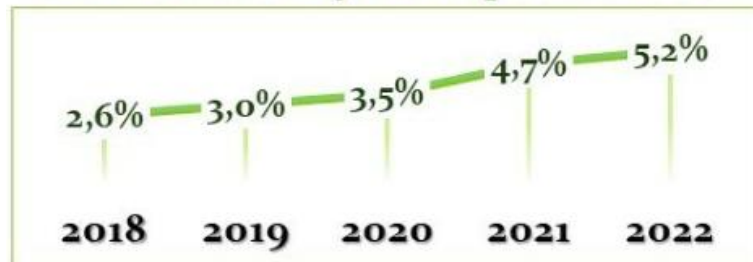
Умови воєнного стану призводять до значних змін у функціонуванні державних фінансів. У мирний час Україна керувалася Законом про державний бюджет, і в разі необхідності змін щодо доходів або видатків бюджету потрібно було внести поправки та прийняти їх Верховною Радою у вигляді закону, що зазвичай займало значний час. Подібна ситуація була і з місцевими бюджетами. У воєнний час уряду не потрібно отримувати згоду парламенту для перерозподілу коштів у бюджеті. Бюджетний кодекс надає уряду право власноруч розпоряджатися коштами, спрямовуючи їх на найбільш критичні потреби, зокрема на оборону країни.

Однак повномасштабна війна довела, що місцеве самоврядування може гідно відповісти на будь-які виклики, включаючи фінансові. Саме сьогодні громади формують економічний фронт країни.

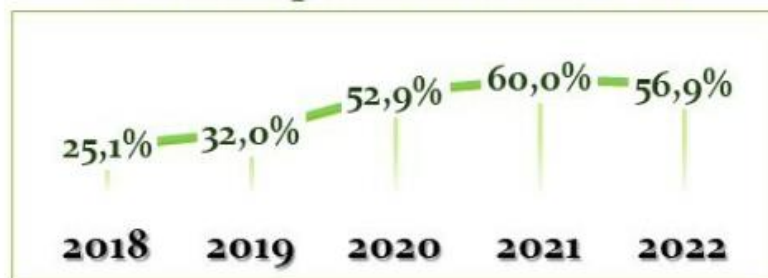
Частка капітальних видатків

Частка ком. послуг та енергоносіїв в ЗФ

Частка заробітної плати в ЗФ

Структура видатків місц. бюдж. (ЗФ, СФ)

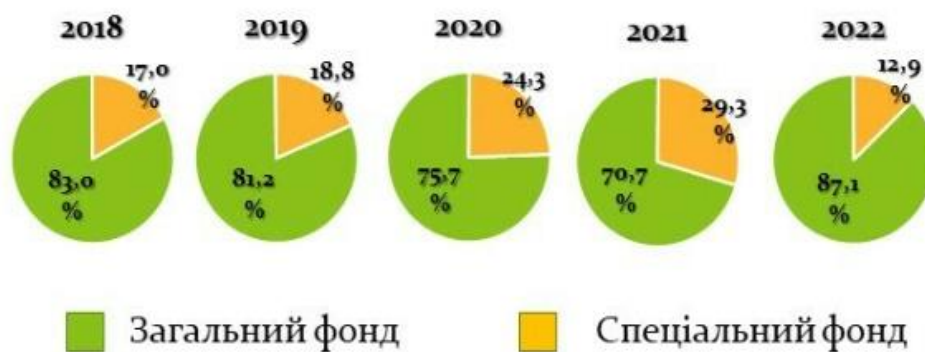

Рис. 1.6. Показники структури місцевих бюджетів за 2018-2022 роки

Джерело: сформовано на основі [30]

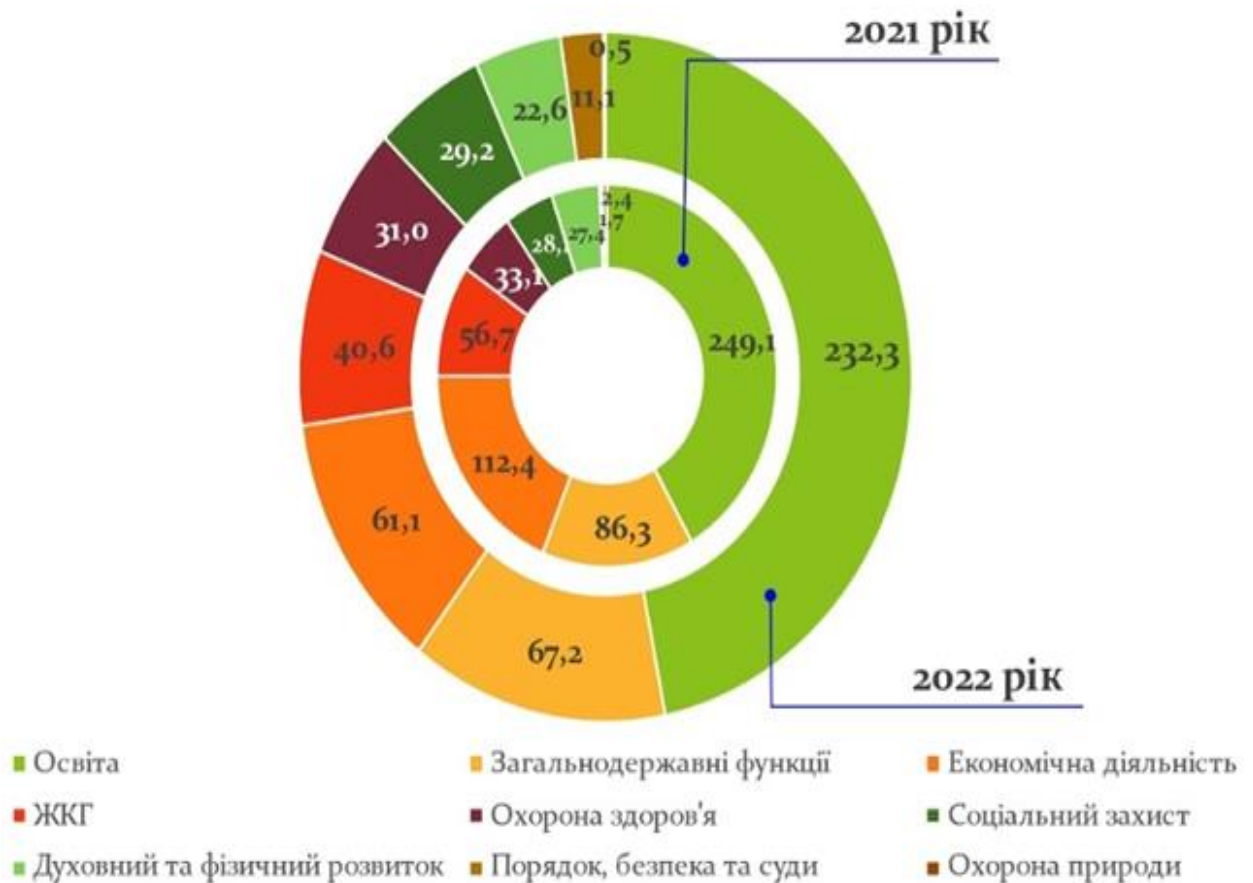

Рис. 1.7. Структура видатків за галузями бюджетної сфери у 2021-2022 роках

Джерело: сформовано на основі [30]

Нині ситуація наразі розглядається як надзвичайна ситуація та впливає на всі сфери державного управління, в тому числі і на місцеве самоврядування. Органи місцевого самоврядування зазвичай несуть велику відповідальність у таких ситуаціях, тому їхня роль у забезпеченні безпеки населення та функціонуванні бюджетної сфери надзвичайно важлива. Також вони можуть бути залучені у розміщення та надання допомоги внутрішньо переміщеним особам і надання підтримки Збройним Силам України. Це вимагає багато зусиль від місцевих органів влади, і вони мають велике значення в управлінні кризовими ситуаціями.

Структура видатків за економічною класифікацією

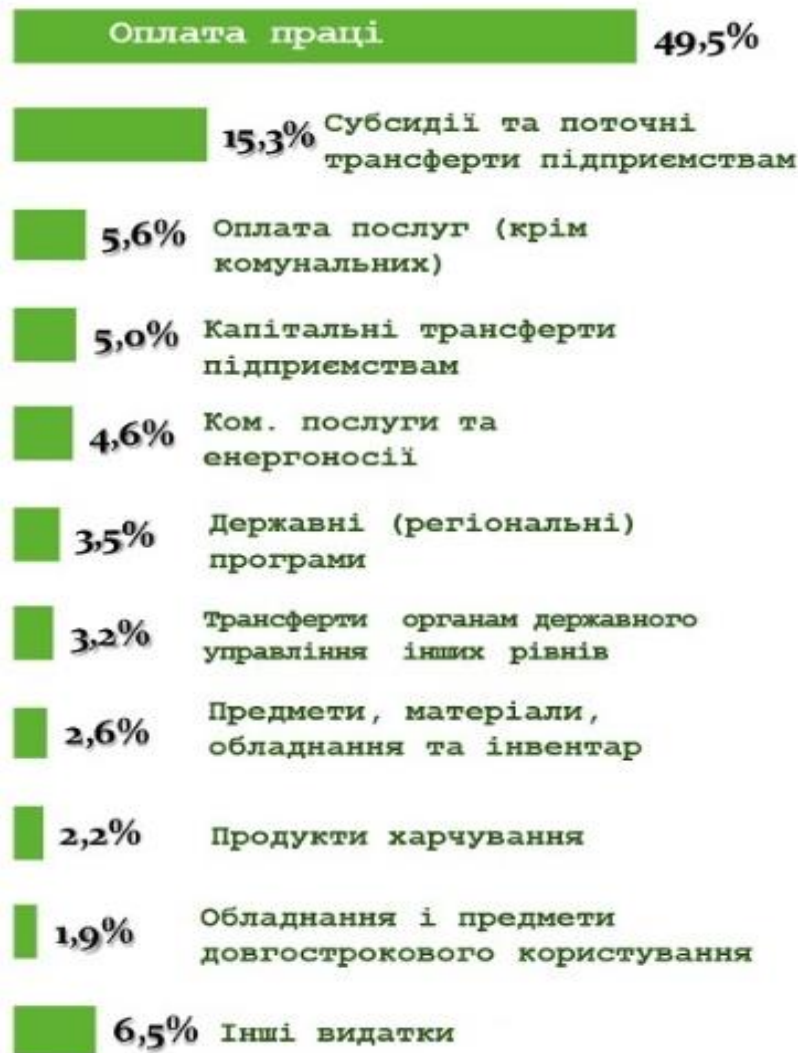

Рис. 1.8. Структура видатків за економічною класифікацією у 2022 році

Джерело: сформовано на основі [30]

Важливо зазначити, що загальний баланс місцевих бюджетів не такий критичний, як ситуація з державним бюджетом, оскільки значні рішення уряду, Верховної Ради, та Офісу Президента приймалися з урахуванням інтересів місцевих бюджетів – таких як перехід великих підприємств на єдиний податок (який зараховується до бюджетів громад), відміна реверсної дотації, передача коштів з спеціального фонду до загального фонду для фінансування нагальних потреб та інші.

Бюджети всіх областей показують профіцит, при цьому середній відсоток виконання доходної частини майже не відрізняється від відсотку за аналогічний період попередніх років. Однак у регіонах чітко спостерігається зв'язок між станом виконання місцевих бюджетів і тим, чи ведуться на їхній території бойові дії. Розрив у виконанні бюджетів між тилловими та фронтовими регіонами може створити нерівності у доступі до ресурсів та послуг для мешканців цих територій, що потребує уваги та вирішення. Для відновлення постраждалих територій та надання підтримки постраждалим особам цілком можуть знадобитися нові програми та ресурси від держави. Важливо враховувати потреби мешканців фронтових регіонів та вживати заходів для зменшення нерівностей у доступі до соціальних та економічних можливостей.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Видатки місцевих бюджетів представляють собою сукупність економічних відносин, які стосуються розподілу та використанню коштів, що перебувають у основному централізованому фонді держави, згідно з функціональним, цільовим, галузевим та територіальним спрямуваннями, відповідно до функцій та повноважень органів місцевого самоврядування. Доцільно проводити класифікацію видатків місцевих бюджетів згідно з такими характеристиками, як їхня роль у відтворювальних процесах, соціально-економічне призначення, функціональне, відомче, програмне та цільове призначення, а також форми фінансування.

2. Організація обліку та аналізу видатків бюджетних установ є важливим елементом фінансового управління. Цей процес включає систематичне збирання, класифікацію та аналіз фінансової інформації, пов'язаної з видатками бюджетних установ. Основні етапи організації обліку та аналізу видатків включають: внутрішній облік видатків; ведення обліку згідно з Бюджетним кодексом; аналіз видатків; виявлення недоліків та ризиків; уточнення

призначення видатків; підготовка звітності. Таким чином, організація обліку та аналізу видатків бюджетних установ допомагає ефективно використовувати бюджетні ресурси та забезпечує раціональне управління фінансами.

3. Загальний баланс місцевих бюджетів не такий критичний, як ситуація з державним бюджетом, оскільки значні рішення уряду, Верховної Ради, та Офісу Президента приймалися з урахуванням інтересів місцевих бюджетів – таких як перехід великих підприємств на єдиний податок (який зараховується до бюджетів громад), відміна реверсної дотації, передача коштів з спеціального фонду до загального фонду для фінансування нагальних потреб та інші.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ТА АНАЛІЗ ВИДАТКІВ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

2.1. Завдання і роль системи обліку та аналізу видатків бюджетних установ

Система обліку та аналізу видатків бюджетної установи грає ключову роль у забезпеченні ефективного управління фінансовими операціями. Вона допомагає контролювати та відстежувати всі фінансові транзакції установи, забезпечуючи точність та достовірність облікових даних.

Завдяки цій системі, бюджетна установа може ефективно керувати своїми видатками, враховуючи різні аспекти, включаючи призначення коштів, витрати на певні програми чи проекти, а також витрати на персонал та інфраструктуру. Це дозволяє установі точно контролювати свої фінанси, уникати перевитрат та оптимізувати використання ресурсів.

Облік у Відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області регулюється значною кількістю нормативних документів. Основним з них є Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [18].

Основною метою бухгалтерського обліку Відділу освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області є [19]:

- забезпечення достовірної та повної інформації про діяльність установи та її майновий стан;
- надання внутрішнім і зовнішнім користувачам бухгалтерської звітності інформації для контролю за дотриманням законодавства виконання кошторису, використанням ресурсів, запобігання негативним результатам діяльності та забезпечення фінансової стабільності;
- виявлення додаткових доходів та мобілізація резервів у бюджет, організація контролю виконання кошторису бюджетної установи;
- перевірка касових та фактичних видатків у обліку;
- організація обліку відповідно до кодів бюджетної класифікації;
- забезпечення відповідності обліку і звітності вимогам нормативних

документів з урахуванням галузевої специфіки.

Облік видатків бюджетної установи має своєю особливістю розподіл на касові та фактичні. Касові видатки охоплюють всі кошти, які були отримані установою з поточних бюджетних рахунків у банку або реєстраційних рахунків у Державному казначействі та використовуються (витрачаються) відповідно до кошторису. Фактичні видатки, навпаки, є реальними витратами установи, підтвердженими відповідними первинними документами. Наприклад, фактичні видатки можуть включати виплати заробітної плати працівникам, витрати на медикаменти та продукти харчування, витрати на відрядження за авансовими звітами, а також утримання спеціальних фондів для соціальних заходів [28].

Метою ведення обліку касових та фактичних видатків за кодами економічної класифікації є забезпечення контролю за використанням бюджетних коштів зі сторони держави. У практиці касові та фактичні видатки часто не відповідають один одному у часі через застосування різних принципів бухгалтерського обліку: для касових видатків – це касовий метод, для фактичних видатків – метод нарахувань [10].

Бухгалтерський облік витрат загального та спеціального фондів в бюджетній установі ведеться на єдиному балансі за єдиним планом рахунків. Однак, якщо у бюджетних установах функціонують великі підсобні виробничі майстерні або сільськогосподарські та навчально-дослідні господарства, які переведені на господарський розрахунок та мають самостійний баланс і рахунки у банках, то ці організації ведуть бухгалтерський облік відповідно до плану рахунків виробничих підприємств.

Відповідальність за дотримання правил бюджетної дисципліни та правильну організацію бухгалтерського обліку в бюджетній установі несуть керівник установи і головний бухгалтер. Головний бухгалтер зобов'язаний керуватися Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні", іншими нормативними актами вищих органів державної влади й управління, вказівками та інструкціями Державного казначейства України [18].

Завданням бухгалтерської служби у Відділі освіти, культури, молоді та

спорту є [19]:

- організація бухгалтерського обліку у відповідності до чинних нормативних документів;
- впровадження сучасних методів облікової роботи та обробки бухгалтерських документів з використанням автоматизованих систем;
- здійснення попереднього контролю за належним оформленням документів, їх законністю та доцільністю;
- контроль за раціональним витрачанням коштів відповідно до визначених обсягів фінансування та їх цільового призначення;
- суворий контроль за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, боротьба з безгосподарністю;
- облік доходів і видатків за позабюджетними коштами;
- виявлення негативних явищ і мобілізація внутрішньогосподарських резервів для покращення використання ресурсів;
- формування та подання необхідної інформації для внутрішнього управління та зовнішніх користувачів;
- своєчасне нарахування та виплата заробітної плати, стипендій, допомоги, пенсій;
- контроль стану розрахунків з дебіторами та кредиторами;
- участь у проведенні інвентаризації та оформлення її результатів;
- інструктажі матеріально відповідальних осіб з питань обліку та збереження товарно-матеріальних цінностей та грошових коштів;
- складання достовірної звітності та її подання в установлені терміни;
- дотримання порядку зберігання бухгалтерських документів, облікових регістрів, кошторисів і розрахунків.

Для ефективного функціонування бюджетної установи важливо контролювати, чи витрачаються кошти з належною ефективністю та відповідно до призначення. Аналіз є ключовим етапом у виявленні можливих порушень та фінансових ризиків. Саме тому повний аналіз формування та виконання

бюджету є суттєвою частиною комплексного економічного аналізу діяльності бюджетної установи.

Наразі відсутня загальноприйнята методика аналізу виконання кошторису, оскільки різні автори пропонують різні алгоритми аналізу. Це свідчить про те, що не існує узагальненої моделі аналізу, що підтверджує гіпотезу про недостатність застосування аналітичних прийомів в обліковій та контрольній роботі.

Проведення аналізу виконання кошторису може бути представлене у таких напрямках:

1. Аналіз структурних змін та динаміки доходів та видатків бюджетних коштів.
2. Оцінка виконання плану виділень із загального фонду бюджету.
3. Аналіз виконання плану отримання та витрат спеціального фонду бюджету.
4. Дослідження руху коштів у загальному та спеціальному фондах бюджету.
5. Факторний аналіз доходів та видатків у загальному та спеціальному фондах.
6. Параметричний аналіз бюджету.

Отже, система обліку та аналізу витрат є необхідним інструментом управління фінансами бюджетної установи, який сприяє досягненню ефективного та раціонального використання бюджетних коштів. Аналіз допомагає виявляти можливості зниження витрат, встановлювати тенденції в фінансових операціях та надає підстави для управлінських рішень.

2.2. Облік видатків бюджетних установ

Головним об'єктом бухгалтерського обліку у Відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області є облік

видатків місцевих бюджетів. Оскільки основна мета бюджетних установ у звітному періоді полягає у досягненні виконання кошторисів доходів та видатків, що визначає другу назву бухгалтерського обліку бюджетних установ – облік виконання кошторису доходів та видатків, це твердження є безперечним. Тому організація обліку видатків є пріоритетом [18].

Організація обліку видатків місцевих бюджетів включає в себе такі аспекти:

- встановлення правових засад;
- класифікація видатків;
- розробка поточної номенклатури видатків;
- організація планування видатків;
- управління бухгалтерськими номенклатурами;
- адміністрування системи бухгалтерської інформації.

Усі видатки в бюджетних установах фіксуються відповідно до бюджетної класифікації, що встановлена Бюджетним кодексом та Інструкцією з економічної класифікації бюджетних витрат [18].

Схема руху інформації про облік видатків місцевих бюджетів подана на рисунку 2.1.

У відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради у Житомирській області, для обліку видатків у системі бухгалтерського обліку державного сектору використовується клас 8 "Витрати", відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку. Цей клас рахунків використовується для відображення інформації про витрати, пов'язані з обмінними та необмінними операціями. Структура витрат та процедура визнання їх відображені у національних стандартах бухгалтерського обліку у державному секторі (Додаток А) [18].

Кореспонденцію рахунків щодо обліку видатків місцевих бюджетів наведена в таблиці 2.1 [18].

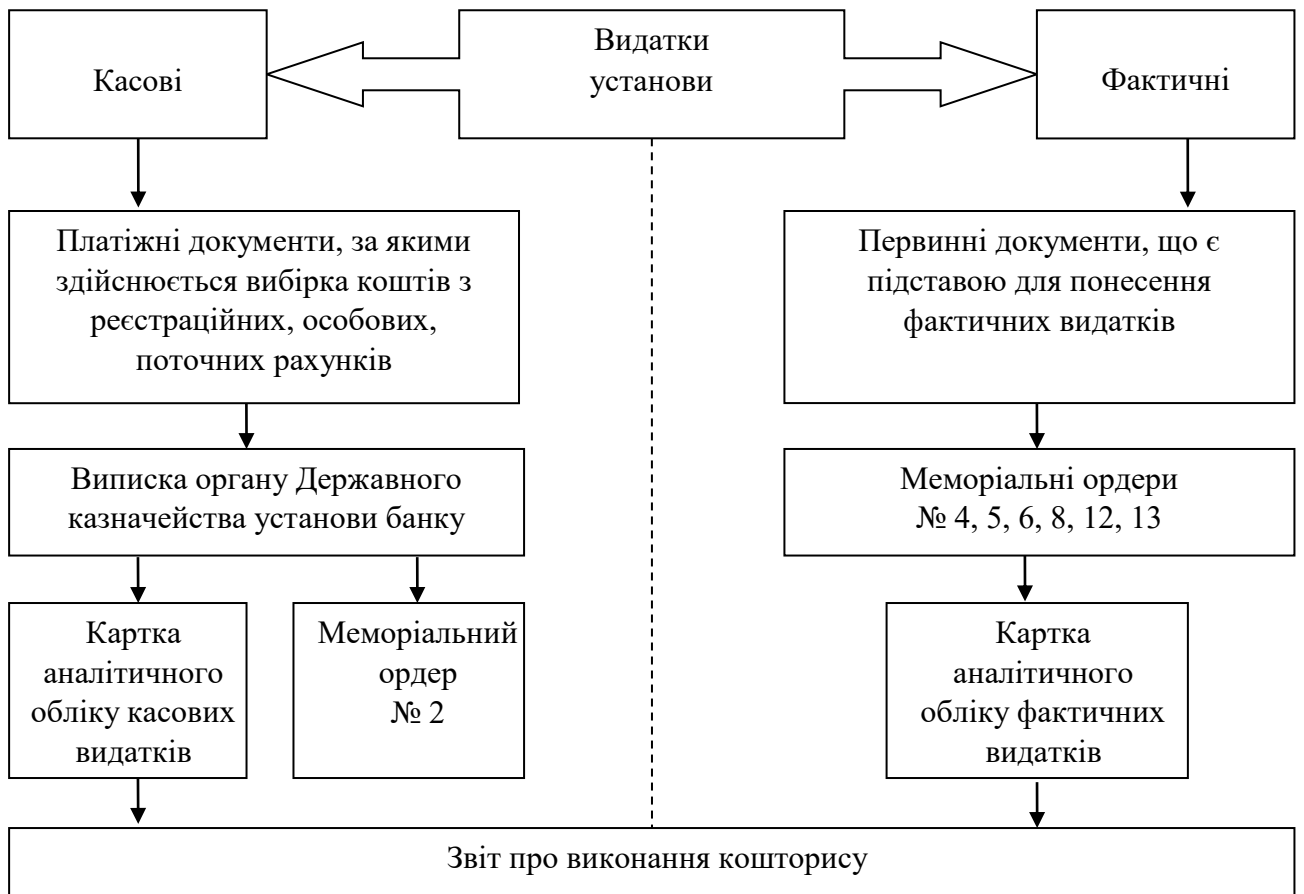

Рис. 2.1. Загальна схема руху облікової інформації щодо обліку видатків місцевих бюджетів

Джерело: розроблено на основі [18]

Таблиця 2.1

Кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій за видатками місцевого бюджету [32]

Зміст операції	Дт	Кт
Перерахунок асигнувань місцевого бюджету до керівників коштів	3241	3440
Виконання розподілу виділених грошових коштів місцевого бюджету та перерахування їх на рахунки керівників або одержувачів коштів, в тому числі рахунки для реєстрації операцій із міжбюджетними трансфертами	3440	344
Виділення коштів місцевого бюджету на оплату рахунків головними розпорядниками фінансових коштів відповідного місцевого бюджету, які не мають підпорядкованих установ	3241	344
Виконання оплати рахунків керівників або одержувачів бюджетних коштів	3442, 3443	245
Повернення готівкових коштів, використаних у поточному році	245	344
Повернення готівкових коштів, використаних у попередніх бюджетних періодах	344	3140
Перерахування міжбюджетних трансфертів	3444	313, 314

Джерело: сформовано на основі [32]

Витрати реєструються в «Картках аналітичного обліку видатків» для кожного програмного коду та функціональної класифікації витрат за кодами КЕКВ. Картка відкривається на місяць і заповнюється на основі меморіальних ордерів. Суми відшкодованих витрат фіксуються на звороті картки. Результати обліку підраховуються за місяць та з початку року з урахуванням відшкодованих витрат, потім передаються як залишки на початку місяця на наступний місяць. Це дозволяє забезпечити наявність інформації про використані кошти на рахунку [18].

Загальна процедура реєстрації фінансових операцій, що стосуються видатків Відділу освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області, в бухгалтерських регістрах показана на рис. 2.2.

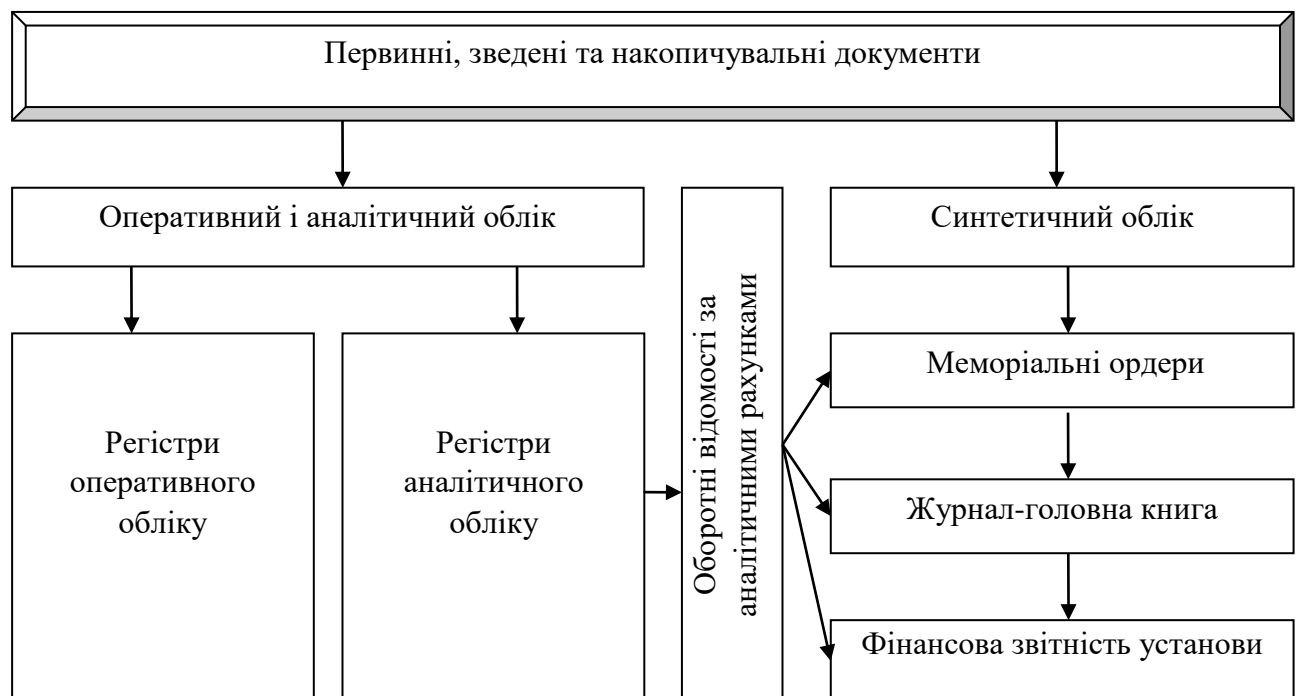

Рис. 2.2. Схема відображення господарських операцій пов'язаних з видатками в регістрах бухгалтерського обліку Відділу освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області

Джерело: розроблено на основі [19]

Для запису видатків у бухгалтерському обліку бюджетні установи використовують меморіальні ордери. У меморіальних ордерах 2 "Накопичувальна відомість руху грошових коштів загального фонду в органах Державної казначейської служби України (банках)" і 3 "Накопичувальна

відомість руху грошових коштів спеціального фонду на рахунках, відкритих в органах Державної казначейської служби України (банках)" відображаються операції з реєстрації надходжень на рахунок державного сектору (доходів) і проведення готівкових виплат з загального / спеціального фонду, тобто усі операції з отримання та витрати грошових коштів з рахунків в органах Державної казначейської служби України [18].

За допомогою даних з бухгалтерського обліку, які включають аналітичні, субрахунки та синтетичні рахунки, активність Відділу освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області, пов'язана з витратами, відображається в фінансовій звітності.

Фінансова звітність містить інформацію про фінансові результати діяльності, бюджетні видатки за функціональною класифікацією витрат та джерела фінансування бюджету; про фактичне виконання бюджету, складові витрат за обмінними операціями.

Таким чином, бухгалтерський облік у Відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області має свої особливості, пов'язані з управлінням бюджетними програмами та використанням коштів. Система бухгалтерського обліку у бюджетній установі надає необхідну інформаційну базу для управління витратами та контролю за їхнім здійсненням.

2.3. Аналіз видатків бюджетних установ

Однією з найважливіших функцій управління поряд з плануванням, організацією, обліком та контролем є проведення аналізу. Основним завданням аналізу є повне і своєчасне відображення фінансово-господарських операцій з використанням бюджетних коштів та оцінка забезпеченості установи цими коштами, їх повноти використання, а також ефективності цього використання, включаючи: своєчасне затвердження кошторису, вживання заходів з економії,

надання установам бюджетних коштів вчасно та за необхідністю. Дотримання цих умов розглядається як важлива передумова успішної діяльності. Досягнення цього завдання передбачає докладний аналіз доходів та витрат бюджетних установ, оцінку та розрахунок основних показників їх господарської діяльності [13].

Основним джерелом даних для аналізу виконання бюджетних доходів та видатків є плани фінансових показників установи, які включають кошторис, план розподілу коштів загального фонду, план використання бюджетних коштів, щомісячний план витрат, обсяги ресурсів спеціального фонду, а також фінансова та бюджетна звітність.

Витрати розпорядників бюджетних коштів відображаються в обліку через операції обміну та класифікуються як обмінні та необмінні відповідно до НП(С)БОДС 135 «Витрати» [15]. За допомогою даних звіту про фінансові результати можна здійснити аналіз витрат за такими напрямками:

- структурно-динамічний аналіз витрат за обмінними та необмінними операціями (рис. 2.3);
- динамічний аналіз видатків розпорядників бюджетних коштів, за кодами функціональної класифікації видатків та кредитуванням бюджету (рис. 2.4);
- структурно-динамічний аналіз елементів витрат за обмінними операціями (рис. 2.5);
- порівняння доходів від обмінних операцій зі витратами за обмінними операціями для оцінки ефективності використання бюджетних ресурсів (рис. 2.6) [16].

З рисунка 2.3 видно, що витрати у Відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради скоротилися на 288204636 грн. Це сталося за рахунок зменшення витрат за необмінними операціями на 21102756 грн.

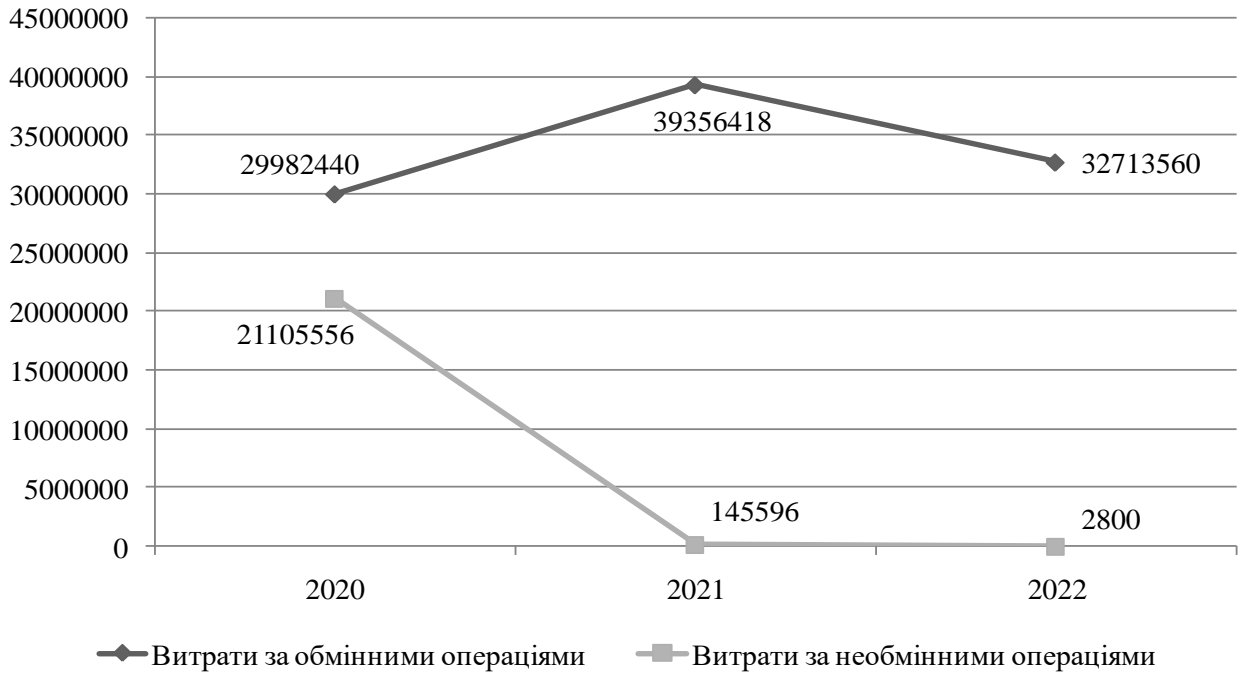

Рис. 2.3. Динаміка елементів витрат у 2020-2022 роки у Відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області

Джерело: розроблено на основі [16]

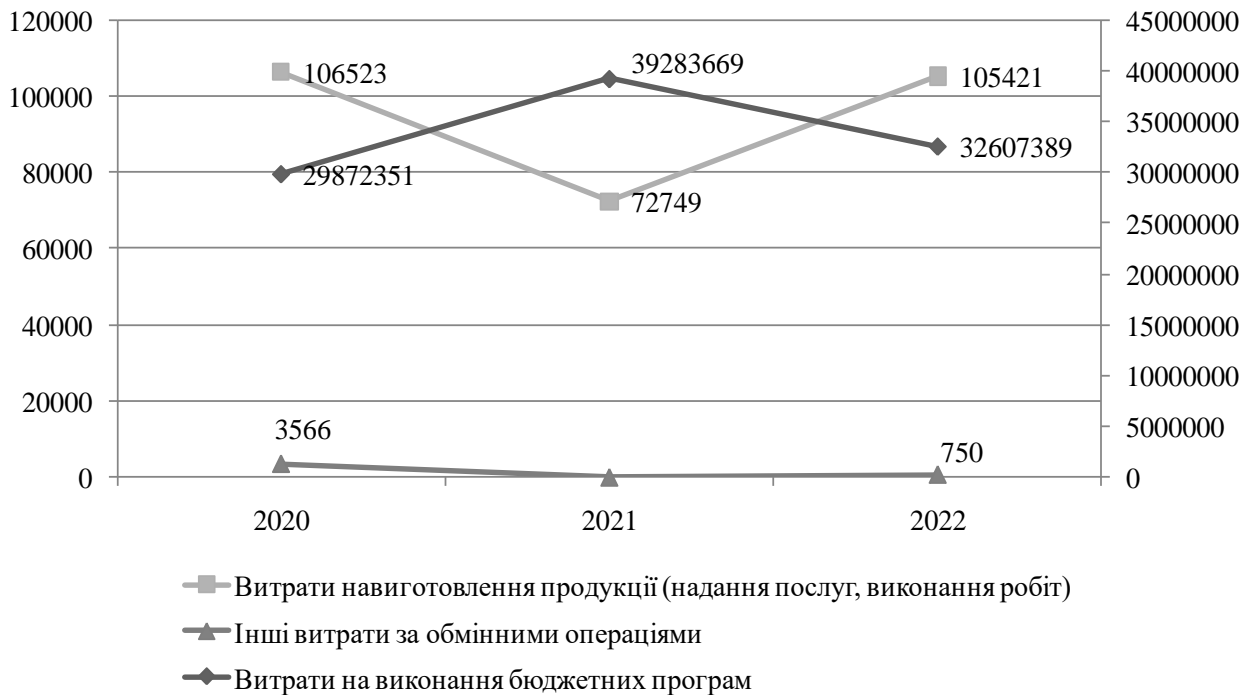

Рис. 2.4. Динаміка елементів витрат за обмінними операціями у 2020-2022 роки у Відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області

Джерело: розроблено на основі [16]

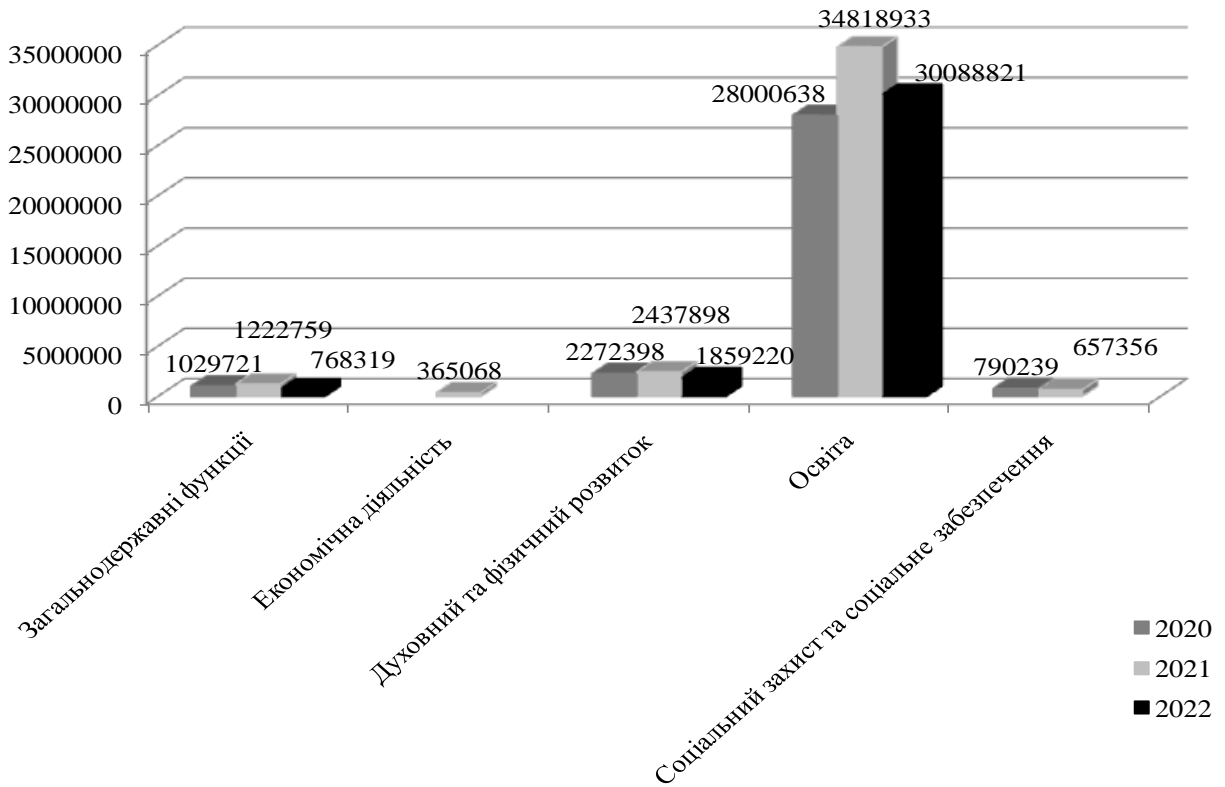

Рис. 2.5. Динаміка витратів бюджету за функціональною класифікацією витратів та кредитування бюджету у 2020-2022 роки у Відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області

Джерело: розроблено на основі [16]

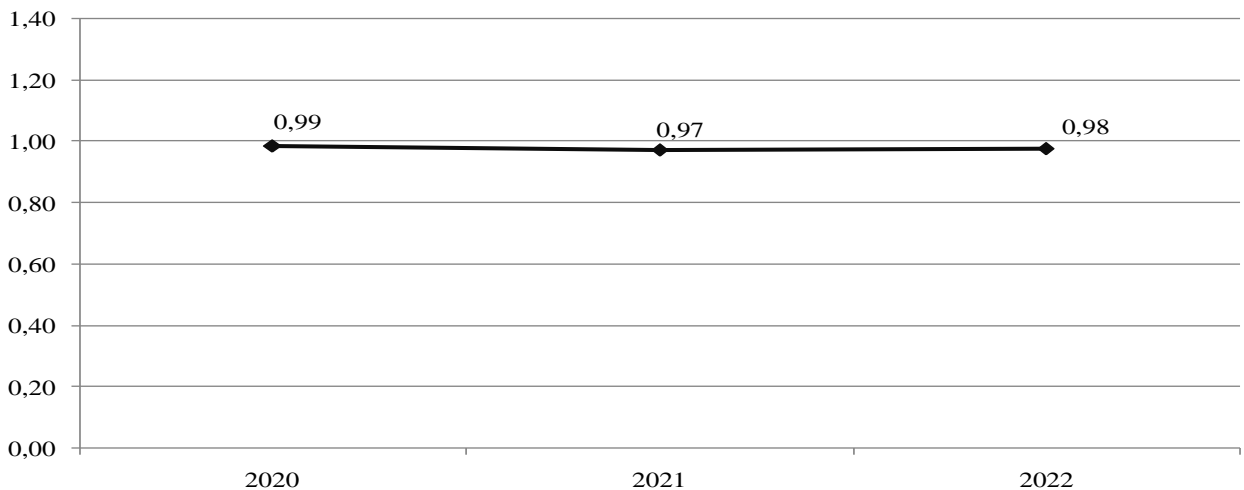

Рис. 2.6. Співвідношення доходів від обмінних операцій до витрат за обмінними операціями у 2020-2022 роки у Відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області

Джерело: розроблено на основі [16]

Найбільше видатків бюджету за функціональною класифікацією видатків та фінансуванням бюджету припадає на освіту (рис. 2.5). Протягом 2020-2022 років витрати на освіту збільшилися на 2088183 грн. На рисунку 2.6 подані дані коефіцієнта співвідношення доходів від обмінних операцій до витрат за обмінними операціями для оцінки ефективності використання бюджетних ресурсів у відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області.

Можна сказати, що з кожним роком бюджетні видатки відіграють все більшу роль у соціально-економічному розвитку держави, але ця оцінка лише кількісна [14].

Щоб покращити використання бюджетних видатків, запропонуємо наступні заходи:

1. Необхідно провести перегляд повноважень місцевого самоврядування і розподілу фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади для виконання їх функцій і завдань.

2. Рекомендуємо встановити частку місцевих бюджетів у загальному бюджеті України на рівні 50%, враховуючи обсяг соціальних функцій, покладених на місцеві органи влади.

3. Пропонуємо повністю перейти до планування витрат бюджету за програмно-цільовим методом для більш ефективного використання фінансових ресурсів.

4. Оптимізувати та раціоналізувати мережу закладів, фінансовану з державного та місцевих бюджетів, для підвищення якості та рівня наданих послуг громадянам і ефективнішого використання бюджетних коштів.

5. Впровадити ефективні методи фінансового контролю, що спрямовані на оцінку ефективності використання бюджетних коштів та досягнення відповідних результатів.

Крім того, важливо пам'ятати, що видатки державного та місцевих бюджетів мають бути спрямовані не лише на поточне споживання, а й на перспективний розвиток. Необхідно збільшувати видатки не лише для

соціальних програм, а також для розвитку промисловості, будівництва, сільського господарства, лісового господарства та рибальства і мисливства [10].

Таким чином, ключовим етапом аналізу є вивчення змін та складу витрат. Слід відзначити, що аналіз структури витрат може проводитися з кількісних і якісних підходів. Під час кількісного аналізу визначаються основні напрямки витрат, тоді як якісний аналіз дозволяє встановити відносну важливість кожного напрямку, а також їх значення у загальних витратах. Метою структурного аналізу є виявлення основних джерел витрачання бюджетних коштів з метою оцінки ефективності їх використання.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Бухгалтерський облік у Відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області має свої особливості, пов'язані з управлінням бюджетними програмами та використанням коштів. Система бухгалтерського обліку у бюджетній установі надає необхідну інформаційну базу для управління витратами та контролю за їхнім здійсненням.

Організація обліку видатків місцевих бюджетів включає в себе такі аспекти: встановлення правових засад; класифікація видатків; розробка поточної номенклатури видатків; організація планування видатків; управління бухгалтерськими номенклатурами; адміністрування системи бухгалтерської інформації.

2. Система обліку та аналізу витрат є необхідним інструментом управління фінансами бюджетної установи, який сприяє досягненню ефективного та раціонального використання бюджетних коштів. Аналіз допомагає виявляти можливості зниження витрат, встановлювати тенденції в фінансових операціях та надає підстави для управлінських рішень. Завдяки цій системі, бюджетна установа може ефективно керувати своїми видатками, враховуючи різні аспекти, включаючи призначення коштів, витрати на певні

програми чи проекти, а також витрати на персонал та інфраструктуру. Це дозволяє установі точно контролювати свої фінанси, уникати перевитрат та оптимізувати використання ресурсів.

3. Для покращення використання бюджетних видатків, запропонуємо наступні заходи:

- необхідно провести перегляд повноважень місцевого самоврядування і розподілу фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади для виконання їх функцій і завдань;

- рекомендуємо встановити частку місцевих бюджетів у загальному бюджеті України на рівні 50%, враховуючи обсяг соціальних функцій, покладених на місцеві органи влади;

- пропонуємо повністю перейти до планування витрат бюджету за програмно-цільовим методом для більш ефективного використання фінансових ресурсів;

- оптимізувати та раціоналізувати мережу закладів, фінансовану з державного та місцевих бюджетів, для підвищення якості та рівня наданих послуг громадянам і ефективнішого використання бюджетних коштів;

- впровадити ефективні методи фінансового контролю, що спрямовані на оцінку ефективності використання бюджетних коштів та досягнення відповідних результатів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено теоретичний аналіз та розроблено новий підхід до важливої науково-прикладної проблеми, яка полягає в розробці теоретико-методологічних засад, методичного забезпечення та вивченні науково-практичних підходів до організації обліку та аналізу видатків бюджетних установ:

1. Загальний баланс місцевих бюджетів України не такий критичний, як ситуація з державним бюджетом, оскільки значні рішення уряду, Верховної Ради, та Офісу Президента приймалися з урахуванням інтересів місцевих бюджетів.

Бюджети всіх областей України показують профіцит, проте середній відсоток виконання доходної частини майже не має різниці від аналогічного показника минулих років. Водночас, спостерігається взаємозв'язок між станом виконання місцевих бюджетів та тим, чи проходять бойові дії на їхній території. Нерівномірність виконання бюджетів між тилловими та фронтовими регіонами ймовірно буде зростати з кожним місяцем. Це означає, що в майбутньому складатимуться необхідні рішення щодо фінансової підтримки громадян України, які постраждали внаслідок бойових дій, а також відновлення постраждалих територій

2. Видатки місцевих бюджетів представляють собою сукупність економічних відносин, які стосуються розподілу та використанню коштів, що перебувають у основному централізованому фонді держави, згідно з функціональним, цільовим, галузевим та територіальним спрямуваннями, відповідно до функцій та повноважень органів місцевого самоврядування. Доцільно проводити класифікацію видатків місцевих бюджетів згідно з такими характеристиками, як їхня роль у відтворювальних процесах, соціально-економічне призначення, функціональне, відомче, програмне та цільове призначення, а також форми фінансування.

3. Бухгалтерський облік у Відділі освіти, культури, молоді та спорту Новоборівської селищної ради Житомирської області має свої особливості, пов'язані з управлінням бюджетними програмами та використанням коштів. Система бухгалтерського обліку у бюджетній установі надає необхідну інформаційну базу для управління витратами та контролю за їхнім здійсненням.

4. Організація обліку видатків місцевих бюджетів включає в себе такі аспекти: встановлення правових засад; класифікація видатків; розробка поточної номенклатури видатків; організація планування видатків; управління бухгалтерськими номенклатурами; адміністрування системи бухгалтерської інформації.

Організація обліку та аналізу видатків бюджетних установ є важливим елементом фінансового управління. Цей процес включає систематичне збирання, класифікацію та аналіз фінансової інформації, пов'язаної з видатками бюджетних установ. Основні етапи організації обліку та аналізу видатків включають: внутрішній облік видатків; ведення обліку згідно з Бюджетним кодексом; аналіз видатків; виявлення недоліків та ризиків; уточнення призначення видатків; підготовка звітності. Таким чином, організація обліку та аналізу видатків бюджетних установ допомагає ефективно використовувати бюджетні ресурси та забезпечує раціональне управління фінансами.

5. Система обліку та аналізу витрат є необхідним інструментом управління фінансами бюджетної установи, який сприяє досягненню ефективного та раціонального використання бюджетних коштів. Аналіз допомагає виявляти можливості зниження витрат, встановлювати тенденції в фінансових операціях та надає підстави для управлінських рішень. Завдяки цій системі, бюджетна установа може ефективно керувати своїми видатками, враховуючи різні аспекти, включаючи призначення коштів, витрати на певні програми чи проекти, а також витрати на персонал та інфраструктуру. Це дозволяє установі точно контролювати свої фінанси, уникати перевитрат та оптимізувати використання ресурсів.

6. Для покращення використання бюджетних видатків, запропонуємо наступні заходи:

- необхідно провести перегляд повноважень місцевого самоврядування і розподілу фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади для виконання їх функцій і завдань;

- рекомендуємо встановити частку місцевих бюджетів у загальному бюджеті України на рівні 50%, враховуючи обсяг соціальних функцій, покладених на місцеві органи влади;

- пропонуємо повністю перейти до планування витрат бюджету за програмно-цільовим методом для більш ефективного використання фінансових ресурсів;

- оптимізувати та раціоналізувати мережу закладів, фінансовану з державного та місцевих бюджетів, для підвищення якості та рівня наданих послуг громадянам і ефективнішого використання бюджетних коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артус М. М., Хижа Н. М. Бюджетна система України: Навч. посіб. Київ : Видво Європ. ун-ту, 2005. 220 с.
2. Бабко Н.М, Сєвідова І.О Роль бюджетних видатків у фінансуванні соціально-економічних потреб сьогодення місцевих бюджетів. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2023. № 2(48). С. 86-94.
3. Василик О. Д., Павлюк К. В. Бюджетна система України: Підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 544 с.
4. Гапонюк М. А., Яцюта В. П. Місцеві фінанси: навч.-метод. посібн. для сам. вивч. дис. Київ , 2002. С. 46.
5. Демянишин В., Тулюлюк А. Проблеми сутності та складу видатків місцевих бюджетів. *Світ фінансів*. Тернопіль : ТНЕУ, 2008. Вип. 3. С. 135-144.
6. Єпіфанов А. О., Сало І. В., Д'яконова І. І. Бюджет і фінансова політика України. Київ : Наукова думка, 1997. 302 с.
7. Єфименко Є. М. Бюджетні видатки: сутність та роль у фінансуванні потреб соціально-економічного розвитку. URL: <https://v.gd/9pGYKe>
8. Загородній А. П., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. 2-ге вид., випр. та доп. Львів: Видавництво “Центр Європи”, 1997. 576 с.
9. Заросило А. П. Особливості аналізу доходів і витрат розпорядників бюджетних коштів. *Збірник матеріалів Міжнародної наукової інтернет-конференції «Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування, аналізу і аудиту»*. 2017. С. 204-205.
10. Зубріліна В. В. Сутнісно-теоретичні аспекти доходів та видатків місцевих бюджетів. *Економічний простір*. 2014. № 91. С. 94-109.
11. Інструкція щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету затверджена наказом Міністерства фінансів України від 12.03.2012 №333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12#Text> (дата звернення: 24.11.2023)

12. Кириленко О. П. Місцеві фінанси: навч. посібн. Тернопіль: Астон, 2004. 192 с. С. 50.

13. Коваль Л. В. , Мазур А. М. Особливості аналізу доходів та витрат розпорядників бюджетних коштів. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2021/83.pdf (дата звернення: 24.11.2023)

14. Крук О. М., Кончатна В. С. Аналіз кошторису видатків бюджетних установ. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2016. № 3. С. 107-112.

15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 135 "Витрати": Наказ Мінфіну України від 18.05.2012 № 568. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0903-12#Text> (дата звернення: 24.11.2023)

16. Онищук І. Аналіз виконання місцевих бюджетів за 2022 рік. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16105?page=4> (дата звернення: 24.11.2023)

17. Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): навч. посібн. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2001. 240 с.

18. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 24.11.2023)

19. Офіційний сайт Новоборівської громади Житомирського району Житомирської області. URL: <https://novoborivska-gromada.gov.ua/pasport-gromadi-16-32-20-18-03-2016/>

20. Пасічник Ю. В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: Навч. посібник. К.: Знання-Прес, 2002. 495 с.

21. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні: Монографія. Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, ЛТД", 2005. 642 с.

22. Писаренко Т. М. Особливості організації обліку у бюджетних установах. *Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси*. 2013. Вип. 10(2). С. 193-202

23. Піхоцька О. М. , Ющик Ю. В. Аналіз виконання бюджетів в період воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*.

Серія економічна. Серія юридична. 2022. Випуск 35. С. 25-32.

24. Польшинська К. А. Поняття та сутність правового регулювання видатків місцевих бюджетів. *Молодий вчений*. 2016. № 2. С. 209-213

25. Про бюджетну класифікацію: Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 р. № 11. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0011201-11>. (дата звернення: 24.11.2023)

26. Раделицький Ю. О. Теоретико-системні основи визначення місцевих бюджетів. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 14 С. 125-130.

27. Радецька О. О. Особливості обліку та контролю в бюджетних установах. Вісник Хмельницького національного університету. *Економічні науки*. 2013. № 3, т. 1. С. 92-94.

28. Радіонов Ю. Д. Видатки бюджету у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку країни. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 16. С. 39-46.

29. Радіонов Ю.Д. Економічна сутність бюджетних видатків. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. Випуск 2-2 (45). С. 107-119.

30. Роль місцевих бюджетів у системі виконання державного бюджету в Україні. URL: <https://bit.ly/2FXN5xN> (дата звернення: 18.11.2023).

31. Романенко О. Р. Фінанси: Підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 312 с. С. 164.

32. Савва Є. О. Облік доходів і видатків місцевих бюджетів. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8178/1/zt-mnb-2020_25.pdf (дата звернення: 24.11.2023)

33. Ситник М. Ю. Оптимізація структури видатків державного бюджету України. 2019. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76227> (дата звернення 19.11.2023)

34. Суліменко Л. А., Цегельник Н. І. Обліково-аналітичне забезпечення виконання бюджетних програм. *Ефективна економіка*. № 5. 2023. С. 1-29. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1586/1595>

35. Труфен А. О. Облік та контроль видатків на оплату праці в вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук:08.00.09; Національна академія статистики, обліку та аудиту. К., 2012. 24 с.

36. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: Монографія. Київ : КНЕУ, 2002. 387 с.

37. Фінанси: Навч. посібник / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, І. Р. Чуй. – Київ: Знання, 2006. 247 с.

38. Шаповал А. С. Методика економічного аналізу виконання кошторису бюджетних установ *Молодий вчений*. 2016. № 3. С. 234-238.

39. Юрій С. І., Стоян В. І., Даневич О. С. Казначейська система: підручн. 2-ге вид., змін. і доп. Тернопіль: Карт- Бланш, 2006. 818 с. С. 46.

40. Цегельник Н. І. Оцінка та моніторинг ефективності бюджетних програм територіальних громад. *Наукові читання 2023. Розвиток обліково-аналітичних, контрольних і податкових аспектів управління: європейський вектор* : зб. матеріалів наук.- практи. конф. науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів (16 травня 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. С. 94-98.

41. Цегельник Н. І, Данильчук Д.О. Теоретичні основи аналізу видатків бюджетних установ. *Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах повоєнного відновлення України*: зб. праць учасників ІХ Між. наук.-практи. конф., м. Київ, 8 грудня 2023 р.: Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2023. С. 167-169.

42. Данильчук Д. О., Шинальська І.П. Економічна сутність бюджетних видатків. *Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу*: зб. праць учасників Між. наук.-практи. інтернет-конф., м. Житомир, 10 листопада 2023 р.: Поліський університет, 2023. С. 222-224.

ДОДАТКИ